

Violeta Vladimira Mesarič Jazbinšek

POGLED NA ŽENSKO

skozi oči reformatorjev – in skozi oči ženske reformatorke

Ko sem omenila kolegu, da so me povabili k pripravi predavanja o tem, kako je z žensko v reformaciji,* mi je predlagal, naj se držim pravila »Veni, vidi, vici«, ali če Cezarjev izrek prilagodim svojim okoliščinam: preprosto pridem, se na kratko pokažem (publiki) in grem. Ker bi to bilo najbrž eno najkrajših predavanj v zgodovini, vsaj kar se tiče izbrane teme, pa tudi prireditelj in občinstvo najbrž ne bi bila ravno navdušena nad tako izvedbo predavanja, tega nisem storila. Priznati pa moram, da mi je ideja zanimiva in celo všečna, saj ne gre zanemariti dejstva, da ženska – duhovnica, ki lahko svobodno govori pred občinstvom, že samo s svojo osebo ponuja odgovor na vprašanje: »Kako je z žensko v reformaciji?«.

Reformacija je vrnila ženski tisto vlogo, ki ji je bila dana in ji pripada od samega začetka, upam si trditi, od samega stvrajenja. Postavila jo je kot enakopravno partnerko ob bok moškemu: v družini, v svetu in v Cerkvi. Namenoma se bom izognila govorjenju o vzrokih, ki so pripeljali do reformacije, in o gibanju samem, vsekakor pa bom ostala pri *Svetem pismu*, ki ga je reformacija postavila za vir, merilo in temelj verovanja.

Obstaja kar nekaj teorij in še več šal na temo »Stvarjenje človeka« in ponavadi, vsaj pri šalah je tako, da ženske potegnemo krajši konec. Ni pa to pravilo!

Če bi morali v hipu odgovoriti na prastaro vprašanje: »Kaj je bilo prej, kura ali jajce?«, bi najbrž težko našli pravi odgovor. Toda, če bi vas, ne glede na vaše poznavanje *Svetega pisma*, vprašala, kdo je bil

* Objavljamo besedilo predavanja na Muzejskem večeru v Mariboru 12. 9. 2008.

RAZGLEDI, VPOGLEDI

najprej, tj. prvi na tem svetu: moški ali ženska, bi se vam morda zdelo, da tu ni nejasnosti, vsaj kar se tiče svetopisemskega poročila. No, in prav biblično poročilo o stvarjenju sveta in človeka je za reformatorje postalo temelj za razumevanje enakosti ženske in moškega pred Bogom in svetom.

Torej: Kdo je bil prej, moški ali ženska? Modri biblični eksegeti so se znašli tako, da na to vprašanje ponujajo rešitev: »Bog! Najprej je bil Bog!« Zanimivo pa je, da se tudi starega ljudskega prepričanja, da je bil prvi – se pravi takoj za Bogom! – ustvarjen moški, danes držijo le še redki znanstveniki za razlago *Svetega pisma*, pa še ti o tem razmišljajo in govorijo raje bolj potih.

Na prvih straneh *Svetega pisma*, v prvi knjigi, imenovani *Geneza* (*Stvarjenje*), najdemo zapisano (1 Mz 1,7–31): »Bog je ustvaril človeka po svoji podobi, po Božji podobi ga je ustvaril, moškega in žensko je ustvaril. Bog ju je blagoslovil in Bog jima je rekel: 'Bodita rodovitna in množita se, napolnita zemljo in si jo podvrzita; gospodujta ribam v morju in pticam na nebu ter vsem živalim, ki se gibljejo po zemlji!' Bog je rekel: 'Glejta, dajem vama vse zelenje s semenom, ki raste po vsej zemlji, in vse sadno drevje, katerega sadje nosi seme. Naj vama bo v hrano. Vsem živalim na zemlji, vsem pticam na nebu, vsemu, kar se giblje po zemlji in ima v sebi življenje, dajem v živež vse zelene rastline.' Zgodilo se je tako. Bog je videl vse, kar je naredil, in glej, bilo je zelo dobro. In bil je večer in bilo je jutro, šesti dan.«

Martin Luther, namenoma ga bom imenovala »oče« reformacijskega gibanja, se je v svojem spisu *O zakonskem življenju* iz leta 1522,¹ kjer med drugim razberemo, da gre za človeka, za enakovrednost in enakopravnost moškega in ženske pred Bogom, skliceval prav na *Genezo* (1 Mz) in je zapisal: »Bog je ustvaril človeka po svoji podobi, po Božji podobi ga je ustvaril, moškega in žensko je ustvaril (1 Mz 1,27). Na podlagi tega izreka smo lahko gotovi, da je Bog človeka razdelil na ta dva dela: da bodi moški in ženska ali neki On in neka Ona. In to je bilo Bogu všeč in zato je to sam imenoval dobro delo stvarjenja (1 Mz 1:31) ... In takšno dobro delo hoče videti čaščeno in

1 Prim. Martin Luther, *Tukaj stojim. Teološko politični spisi*. Prevedel Božidar Debenjak. Ljubljana 2002.

kot svoje Božje delo nezaničevano, da moški ženske ne bi zaničeval niti zasmehoval, in narobe, ženska ne moškega, temveč da bi sleherni lik in telo drugega častil kot Božje dobro delo, ki je Bogu samemu v dopadanje.«

Res pa je, da v *Genezi* (1 Mz) najdemo še eno poročilo, na katero se še posebej sklicujejo tisti, ki poudarjajo, da je kot prvo človeško bitje bil ustvarjen moški in da je ženska bila ustvarjena kot druga in izključno zaradi moškega, da mu služi in da mu je kot taka tudi podrejena: »GOSPOD Bog je tedaj storil, da je na človeka leglo trdno spanje in je zaspal. Vzel je eno njegovih reber in tisto mesto napolnil z mesom. GOSPOD Bog je iz rebra, ki ga je vzel človeku, naredil ženo in jo pripeljal k človeku. Tedaj je človek rekel: 'To je končno kost iz mojih kosti in meso iz mojega mesa; ta se bo imenovala móžinja, kajti ta je vzeta iz moža.'« (1 Mz 2,21–23.)

Toda – Adam je bil (po)imenovan »mož« šele za tem, ko je bila ustvarjena Eva. Pred tem se o njem govori le kot o »človeku«. »GOSPOD Bog je iz zemeljskega prahu izoblikoval človeka, v njegove nosnice je dahnil življenjski dih in tako je človek postal živa duša.« (1 Mz 2,7.) Torej, Adam je postal »moški«, ne glede na to, kako se ga je prej imenovalo, šele ko je ob njem bila ustvarjena ženska. Ni kaj, vse to je vredno razmisleka.

Če pa vzamemo, da je *Bibilija* Adama takoj (po)imenovala »moški«, potem ne smemo zamolčati dejstva, da Bog s tem prvim poizkusom ni bil najbolj zadovoljen. Kajti, čim je prišel Adam na svet, ga je prevzela globoka puščoba in ni bil sposoben, da bi se izognil dolgočasju. Zato se je Bog odločil, da mu bo ustvaril pomoč, ki mu bo primerna (1 Mz 2,19, 20).² Izoblikoval je iz zemlje vse živali na polju in vse ptice pod nebom ter jih pripeljal k človeku, da bi videl, kakšna imena jim bo dal, in da bi vsako živo bitje imelo tisto ime, ki bi mu ga dal človek.

2 »GOSPOD Bog (je) izoblikoval iz zemlje vse živali na polju in vse ptice pod nebom ter jih pripeljal k človeku, da bi videl, kakšna imena jim bo dal, in da bi vsako živo bitje imelo tisto ime, ki bi mu ga dal človek.« (1 Mz 2,19). Bog je gledal dneve in dneve, kako je človek dajal živalim imena, toda »človek (je) dal imena vsej živini in vsem pticam na nebu in vsem živalim na polju, za človeka pa se ni našla pomoč, ki bi bila njemu primerna«.

RAZGLEDI, VPOGLEDI

In Bog je gledal dneve in dneve, kako je človek dajal živalim ime-na ... A med vsemi bitji se zanj ni našla pomoč, ki bi bila Adamu primerna in zato je bil ves ta poizkus zaman. Zato je pustil, da je Adam trdno zaspal, vzel je eno od njegovih reber in iz enega naredil dve oz. dva. Ustvaril je žensko in s tem zapolnil vrzel v mozaiku svojega stvarstva. In šele sedaj je dobila zgodba o stvarjenju svoj zaključek, mi pa morda nekoliko bolj jasno sliko, ki je vplivala na reformacijsko trditev, da smo vsi, tako ženske kot moški, enaki pred Bogom, enakovredni, enakopravni.

Seveda, v t. i. ultrafeministični teologiji so se pojavile tudi izjave, da je ženska celo bolj pomembna od moškega. Toda, skozi oči reformatorjev sta oba enako pomembna in to pojmovanje so črpali prav iz poročila, ki je bilo zapisano nekaj sto let po pripovedi o Adamovem rebu. Zanimivo pa je, da je to praktično eno najmlajših poročil o stvarjenju, postavljeno na prvo stran Biblije in nam na vprašanje, kdo je bil prej, odgovorja s Salamonovo modrostjo: »Bog je ustvaril človeka po svoji podobi, po Božji podobi ga je ustvaril, moškega in žensko je ustvaril.« (1 Mz 1,27.) V tem stavku sta bila moški in ženska ustvarjena hkrati. Oba sta podoba Boga, in mu zato podobna. Bog si je sam »iztrgal« dve rebri iz telesa, ustvaril moškega in žensko, da ne bi bil sam. To je predstava, ki nas poziva k razmisleku: Bog, moški in ženska, so si podobni, želijo skupaj živeti, delati in ustvarjati. In zato pravzaprav sploh ni pomembno, kdo je bil in kdo je prvi.

Že prej sem omenila eno od izjav iz katekizma Evangeličanske cerkve: Podlaga nauka Evangeličanske cerkve je *Sveto pismo*, ki je knjiga Božjega razodetja, vir in merilo vere in življenja. Nanj so se sklicevali reformatorji od Luthra do Trubarja in vse do danes. Srednji vek je seveda poudarjal vse kaj drugega. Katoliški teolog Bernhard Haring (20. stoletje) je zapisal: »V nobeni religiji ali svetovnem nazoru ženska ni tako cenjena in spoštovana kot v krščanstvu!« Da žal to ne drži vedno, pričajo med drugim številni pohodi inkvizicije in lova na čaravnice skozi ves temačni srednji vek, pa tudi pozneje. Seveda, danes ne bom govorila o boleči zgodovini srednjega veka, omenjam pa ga le za predstavo o tem, kakšno revolucijo v razumevanju ženske, družine, partnerstva je pravzaprav predstavljala reformacija, ko je na novo »odkrila« *Sveto pismo*, evangelij.

Navedla pa bom nekaj besed velikih imen iz predreformacijskega časa o ženskah:

»Ženskam mora že zavest o lastnem bitju priklicati sram.« (Klemen Aleksandrijski, pred 215.)

»Ženska je manjvredno bitje, ki ga Bog ni ustvaril po svoji podobi. Naravnemu redu ustreza, da žene služijo možem.« (Cerkveni oče Avguštín, 354–430 – Avguštín velja za enega najpomembnejših cerkvenih učiteljev.)

»Žena mora pokriti glavo, ker ni podoba Boga.« (Ambrozij, cerkveni učitelj, 339–397.)

»Moški fetus postane človek po 40 dneh, ženski po 80 dneh. Deklice nastanejo zaradi poškodovanih semen ali vlažnih vetrov.« (Tomaž Akvinski, 1225–1274, cerkveni učitelj in patron katoliških visokih šol.)

»Ženska je napaka narave (...) s svojim presežkom vlage in s svojo podtemperaturo je telesno in duhovno (...) manjvredna (...) neke vrste pohabljen, zgrešen, spodletel moški (...) polno udejanjenje človeške vrste je samo moški.« (Tomaž Akvinski.)

»Ko vidiš žensko, misli, da je hudič! Je neke vrste pekel!« (Papež Pij II., 1405–1464.)

»Dekleta, ki nosijo mini krila, pridejo v pekel.« (Jezuit Wild, 20. stoletje.)

Dovolila sem si pogledati tudi v nekaj sodobne literature, ki povzema v slovenskem jeziku posamezne reformatorje, tudi tiste novodobne.³

Reformatorji so se zmeraj sklicevali na *Sveto pismo*, posebej na evangelije. Ko primerjamo tedanja družbena razmerja, v vseh evangelijih prepoznamo Jezusovo presenetljivo svobodno in enakopravno druženje z ženskami. To je toliko bolj nenavadno, če upoštevamo, da so evangeliji, kot vsa svetopisemska besedila, nastali v patriarhalnem okolju, patriarhalnem v smislu neenake porazdelitve moči med spoloma, kjer prevladujejo moška stališča. In zato, ko si ljudje predstavljajo Jezusovo življenje, Jezusa, moškega v krogu dvanajstih

3 Prim. poglavje *Pričevanja in dokumenti*, v: Gérard Bessière, Jezus – nepričakovani Bog. Ljubljana 1995, 160–163.

RAZGLEDI, VPOGLEDI

moških,⁴ imajo ženske v zavesti večine podrejeno vlogo. Vendar zdaj tako rekoč vsi priznavajo, da je to popačena podoba in da so bile ženske v Jezusovem življenju po vsej zgodovinski verjetnosti zelo pomembne.⁵ Jezusov sproščeni odnos do žensk je razviden iz njegovih številnih srečanj, zapisanih v evangelijih. Jezus je ozdravljaval ženske, telesno in duševno. Rad se je družil in pogovarjal z njimi. Sprejemal jih je med svoje učence in nekatere so bile v skupini, ki ga je spremljala. Bil je prijatelj z Lazarjevima sestrama. Ženske so v marsikateri priliki za zgled. Včasih skrbijo za Jezusa in njegove učence. Ta njegov odnos je bil nekaj zelo novega spričo tedanjega položaja ženske.⁶ In vse te pripovedi kažejo, da se Jezus ni strinjal s tedaj uveljavljeno diskriminacijo žensk; njegova ravnodušnost do predpisov o čistosti mu je olajševala to odprtost do njih.⁷

Nemški ekseget in zgodovinar Joachim Jeremias v svojem velikem delu podaja obsežno študijo o družbenem položaju ženske.⁸ Poglavje je predolgo, da bi ga predstavili vsaj v povzetku, končuje pa se z ugotovitvami: Šele na zgodovinskem ozadju lahko v celoti presodimo Jezusov odnos do ženske. Luka (8,1-3) in Marko (15,41) pripovedujeta o ženskah, ki spremljajo Jezusa; to je v dotedanji zgodovini nekaj čisto novega. Janez Krstnik je pridigal ženskam (Mt 21,31) in jih krščeval, Jezus pa prav tako krši običaj, ko dovoli, da ga

4 Isti. »Čeprav v Izraelu (ženske) niso bile take sužnje, kot so nekoč mislili, so bile versko diskriminirane in v templju in sinagogi ločene od moških. Zaradi porodov in menstruacije so bile vedno potencialno 'ne-čiste' in zato potisnjene na rob postave. Judovsko družinsko pravo je bilo za žensko bolj neugodno kot rimsko: ženske niso mogle zahtevati ločitve. Njihov položaj pa se je v 1. stoletju še poslabšal v primerjavi s prejšnjim in pri rabinih tistega časa srečujemo – ob hvali materi – načelno nezaupanje do ženske.«

5 Feministična teologija si je prizadevala, da bi vsa področja teologije izprašala o njihovem vplivu na življenje žensk, in je že zelo zgodaj poudarila Jezusov odnos do žensk in njegov pomen za ženske.

6 Prim.: grešnica pri Simonu (Lk 7,36-50), prešuštnica, ki jo hočejo kamenjati (Jn 8,3-11), Marta in Marija (Lk 10,38-42), žene, ki mu strežejo (Lk 8,1-3; Mr 15,40-41), žene ob grobu vstalega Kristusa (Mr 16,1-8). Jezusu se ne upira dotik ženske, ki krvavi (Mr 5,25-34).

7 Prim. Daniel Marguerat, *L'homme qui venait de Nazareth. Ce qu'on peut aujourd'hui savoir de Jésus*. Édition du Moulin, Aubonne, Švica, 1990.

8 Prim. Joachim Jeremias, *Jérusalem au temps du Christ*, Édition du Cerf, Pariz 1967.

spremljajo.⁹ Jezus povzdigne žensko ne le nad položaj, ki ga je imela po tradiciji; kot Odrešenik, poslan k vsem ljudem, jo popolnoma izenači z moškimi (Mt 21,31–32).¹⁰ Ta novost v Kristusovem sporočilu je naletela na zgražanje; osupljala in spravljala v zadrego je njegove sovražnike in celo njegove učence.

S svojim novim pogledom na ženske, s tem, da jim ponuja nov položaj in novo vlogo v novem občestvu, jih Jezus osvobaja – ne od zunaj, temveč od znotraj; vabi jih, da brez diskriminacije sprejmejo Besedo in dar kraljestva. Tako lahko enakopravno, prostovoljno sprejemajo krst v Svetem Duhu, krst z vodo in pristopajo k evharistični mizi – enako, kot moški (Apd 1–2, prim. 10,44 in 11,17). Kristusova revolucija se ni uresničila z bojevitimi pohodi in protestniškimi kampanjami. Evangelij ne poskuša premagati sil tega sveta na njihovem terenu in z njihovim orožjem (z močjo in prisilo). Njegova pot je notranji vzpon, prenova srca in medčloveških odnosov.¹¹

In prav to je najbrž imel Luther v mislih, ko je o svoji ljubljeni ženi, Katharini von Bora, zapisal: »Moja Käthe je zvezda danica Wittenberga. Vstane zgodaj zjutraj ob 4.00, začne z delom, [...] pase in kupuje vole, vari pivo in še in še.« Katarina, bivša izšolana nuna, ki

9 To si lahko dovoli zato, ker zahteva od učencev čistost v odnosu do ženske, čistost, ki premaguje poželenje: »Kdorkoli gleda [poročeno] žensko s poželenjem, je v srcu že prešuštoval z njo.« (Mt 5,28.)

10 Španski ekseget Xabier Pikaza (*El Evangelio, vida y Pascua de Jesús*, Ediciones Sígueme, Salamanca 1990), namenja posebno pozornost skupini žensk, ki so spremljale Jezusa: »Ob uri njegove smrti srečamo nekaj žena, ki so ga po Luku (8,1–3) spremljale že, ko je oznanjal svoj nauk v Galileji. Te ženske, katerih imena in število je težko natančno ugotoviti, so po Marku (15,47) priče Jezusovega pokopa; spremljajo ga do konca, in namesto da bi zbežale v Galilejo kakor učenci, ostanejo ob učitelju do njegove smrti in pogreba (Mr 15,40–41, 47). Evangeljsko izročilo, ki govori predvsem o moških, ne pojasni natančno zveze, ki so jo imele te žene z Jezusom. Ves čas ostajajo v poltemi in stopijo na svetlo šele na koncu, ko Jezus že umira.

11 Zaradi takega pojmovanja osvoboditve se je v *Novi zavezi* ohranilo izrazje ponižnosti in celo podrejenosti. S tem bi lahko pojasnili vzporednost med na prvi pogled šokantnimi besedili o pokornosti ženske (1 Kor 14,34; Ef 5,22; Kol 3,18; Tit 2,5; 1 Pt 3,1; to kompenzira Ef 5,21, ki poziva k vzajemnosti) in besedili o pokornosti sužnjev (Ef 6,5; Kol 3,22; Tit 2,9; 1 Pt 2,18; to kompenzira Kol 4,1 in Flm 16). Prim. René Laurentin, v: Concilium, revue internationale de théologie, Pariz, št. 154, april 1980.

RAZGLEDI, VPOGLEDI

je vodila gospodinjstvo in je skrbela ne samo za svoje/njune otroke, temveč še za sorodnike, služabnike, študente in goste, je res zgled vrle žene, kakršno opisuje *Visoka pesem*.¹²

Ob 500. obletnici rojstva Primoža Trubarja je prav, da se nekoliko zaustavimo še pri tem, kar zapiše prvi reformator na Slovenskem, superintendent slovenske cerkve in oče slovenskega naroda v svojem *Catechismu* iz leta 1550, v prvi slovenski knjigi, o Božjem stvarjenju človeka:

»Natu ye Gospud Bug sturill človeka iz illove parsti [...] Inu Bug ye stvarill človeka po suyem pildu, po božy stalti ga ye sturill moža inu ženo ye stvarill inu je Bug obba žegnal [...]«

In zlasti še pri tem, kako Trubar povzame novozavezne odlomke o tem, »Koku se ima an poročen mož suy ženi deržati« (v tem poglavju tudi piše: »Taku imayo možye lubiti nih žene, koker suya lastna telesa. Kateri lubi suyo ženo, ta sam sebe lubi.«), in odlomke o tem, »Koku se pag, ana verna žena pruti nee možu deržati ima« (v tem poglavju tudi piše: »Vy žene bodite pokorne vašem možem, de tudi le-ty, kir na to besedo ne veryameio, skuzi to prebivane tih žen bodo dobyt, kadar ony bodo vidili vaše čistu, poštenu tar pohlevnu deržane vašiga stanu. Katera ženska lipota ne ima byti izvuna, [...] samuč ta skriven človik v serci.«)¹³

Podobno, čeprav bolj strnjeno in krajše, tudi v *Catechismu* iz leta 1555 svetuje »Koku se imao ti možie, kir so v zakonu, deržati pruti suim ženom inu pelati nih stan«,¹⁴ in »Koku te zakonske žene se deržati imao pruti nih možiem«. ¹⁵

V obeh katekizmih namenja Trubar moralne nauke različnim stanovom in namenja posebna poglavja dolžnostim staršev, dolžnostim starih ljudi, dolžnostim otrok in mladih do svojih staršev in starejših, dolžnostim hlapcev, dekel in težakov, dolžnostim gospodarjev do služničadi, dolžnostim vdov.

12 Prim. Veit-Jakobus Dietrich, *RTV. Die Reformatoren*. Reinbeck bei Hamburg 2002, str. 43.

13 Primož Trubar, *Zbrana dela I*. Glavni ur. Igor Grdina, ur. Fanika Krajnc Vrečko. Ljubljana 2002. Str. 28–29, 166–170; navaja: 1 Pt 3,1–7; 1 Kor 11,3; Ef 5,21–33; Kol 3,18–19.

14 Trubar, n. d., str. 508–509; navaja: Ef 5,25.28; Kol 3,19.

15 Trubar, n. d. str. 509–511; navaja: Ef 5,22–23; 1 Pt 3,1–6.

VIOLETA VLADIMIRA MESARIČ JAZBINŠEK

V katekizmu iz leta 1550 o dolžnosti starih ljudi piše:¹⁶ »Ty stari deici, de bodo trezivi, de se derže, koker poštenim možem sliši, da bode ane prave inu vumne mysli, zdrave vere v ti lubezni inu volnem terpleni. Te babe glih taku, de bodo v tim gvantu, kir se spodobi naši veri, de ludi ne opravleio, de ne hoyo okuli po tovernah, de vuče, kar ye poštenu, de z nih vukom tudi sture te mlade žene poštene, de nih može lubyo, de otrokom preyatil bodo, trezive, snažne, hyšne varišnice, dobre, pokorne suym možem, de nekar za nih volo bode ta beseda hudo slišala.«

Zlasti v katekizmu iz leta 1555 namenja veliko besed mladim in posebej še dekletom:¹⁷ »Onu ie dobro eni dečli taku ostati, za sadašnih zupernih riči volo oli aku se pag omoži, nei grešila. Ona bode te človeške nadluge imeila inu morala te iste nesti. Ena rezdilena inu duie reč ie ena žena inu ena dečla, katera nei omožena. Ta skerbi, kar ie tiga Gospudi, de ie sveta na tellesu inu v tim duhei.«

Precej govori Trubar tudi o vdovah. Stara cerkev je namreč posebej mislila na vdove in jim pomagala, saj jih je večina, žal postaja tako tudi danes, živela na robu revščine. V katekizmu iz leta 1550 piše: »Katera ye ana prava vduva, sama inu zapuščena, ta suye vupane postavi v Buga inu prebivai v tih prošneh inu molytvah nuč ter dan. Inu takim brumnim, starim, bozim vduvom ye delžna ana gmaina oli fara dati nih potrebo etc.« V katekizmu iz leta 1555 pa vdove tudi svari: »Ampag, katera v tih luštih inu v dobri lebengi živi inu prebiva, ta ie živa mertva inu le-tu nim oznani, de derže pres tadla.«¹⁸

Trubar je prikazane nauke zbral v katekizmu iz leta 1550 v poglavju »Svetiga Petra inu svetiga Paula lepi vukovi, koku se ima vsak kersčenik deržati u suym stanu ter služiti Bogu etc.« (n. d., 159 sl.), v katekizmu iz leta 1555 pa v poglavju »Eni lipi potrebni inu nucni navuki, vueti iz čistiga Svetiga pisma« (n. d., 497 sl.).

Med njimi je zanimivo tudi brati, kako Trubar govori o sveto-pisemskih naukih »škofom, farmeštrom, pridigariem inu vsem služabnikom te Cerque inu tudi nih ženom«.¹⁹ V katekizmu iz leta 1555

16 Trubar, n. d., str. 171; navaja: Tit 2,2-4.

17 Trubar, n. d., str. 518-520; navaja: 1 Kor 6, 9-10; 1 Pt 5,10; 1 Kor 7,25-26, 34.

18 Trubar, n. d., str. 176, 520-521; navaja: 1 Tim 5,5.

19 Trubar, n. d., str. 498-500; navaja: 1 Tim 3,1-13; Tit 1,6-9.

RAZGLEDI, VPOGLEDI

namreč piše: »En škof oli en pastyr ima biti, de nega po pravici nišce tadlati ne more. Ene same žene mož, treziu, priden, pošten, [...] nei en boinig oli en zdražnik, kir nespodobniga dobitka ne hoče, [...] kir more s pravim vukom opominati inu tim, kir so pravimu vuku inu besedi zubper, de te more premoči.« In ko piše o drugih cerkvenih služabnikih, nadaljuje: »Glih taku nih žene imaiio biti poštene, de ludi ne opravleio oli zašpotuio, trezive, zveiste na vseh ričeh.«

Veliko bi se dalo še potegniti iz Trubarjevim katekizmov, toda pustimo to morda za kdaj drugič. Lahko pa vam je bilo tako zanimivo, da boste želele/želeli dalje same/sami raziskovati. V Trubarjevem letu je izšlo precej knjig in tudi ponatisov, opozorila pa bi na *Zbrana dela* Primoža Trubarja, ki so res zanimivo in tudi res razvedrilno branje pred spanjem.

Vsekakor pa vam želim v vašem življenju vse dobro. Bodite ponosni na to, kdo ste in kaj ste. Imejte se radi, sebe in bližnjega ... Svet je lepši, če ga ustvarjamo skupaj tako moški kot ženske.